

עשרת הצעדים הראשונים לגדל ירקות בעצמכם

התבוננות והכירו את השטח

ההתבוננות היא הבסיס להכרות אינטימית עם השטח ולכן למלאכת התכנון. התבוננו בשטח כמה שיותר, בכל שעות היום, בכל עונות השנה. חשוב שנדע מה קורה לשטח בעונות השונות ואף בשעות היום השונות. גם אם לא התאפקתם, והתחלתם לעבוד לפני שהתבוננתם ממושכות, זה בסדר, אך המשיכו להתבונן לאורך כל השנה הראשונה – וכמה שיותר. תעדו את מה שאתם רואים: איזה בעלי חיים גדולים וקטנים מבקרים בשטח? האם יש אזור מסויים הנתקף בטפילים? האם השטח מוצף בחורף? והיכן? הם ישנם אזורים החשופים יותר לקרה? לרוחות? ליובש? היכן האנשים נוהגים לעבור ולדרוך? מהיכן מגיע שאון המכוניות או מפגעי רעש?

תכנון טוב יחסוך עבודה בהמשך

הכל מתחיל בתכנון נכון. אני יודע שכולם להוטים לצאת לגינה ולהתחיל לעדור. אבל היכן לעדור? מה לשתול? כמה לשתול? אילו עצי פרי מתאימים לשטח שלנו? כל אלו שאלות שאנו חייבים להתייחס אליהן בשלב התכנון בכדי שלא נצטרך לעבוד פעמיים.

שרטטו מפה של השטח עם מידות השטח המיועד, סמנו את הצפון. השמש מגיעה מכיוון דרום ונעה ממזרח למערב. מקמו את הערוגות בהתאם.

מקמו על גבי השרטוט אלמנטים קיימים ועתידיים: ערוגות, פינת ישיבה, קומפוסטר, מדשאה, מסלעה, חניה וכו'. מיקום נכון הוא אומנות, נסו למצא לכל אלמנט מיקום אידיאלי במרחב הקיים ואם תצליחו למקם אלמנטים כך שיקיימו קשרי גומלין בניהם אז הצלחתם בגדול. דוגמא אחת, בשביל לתת לכם כיוון חשיבה, היא מיקום של קומפוסטר תחת עץ פרי. העץ מצל על הקומפוסטר, ואילו הקומפוסטר מגיר נוזלים עשירים בסמוך לשורשי העץ.

רשמו על דף מה תרצו לגדל בגינה, כמה, והיכן המיקום האופטימלי לצמח זה.

חישובו לטווח ארוך: עד כמה יגדלו העצים, לאן יגיעו שורשיהם, מה יהיו צרכי הבית בעתיד ועוד

הכינו או רכשו שתילים איכותיים

צמח בריא מתחיל משתיל איכותי. תוכלו לרכוש שתילי ירקות במשתלה טובה או לגדל בעצמכם. גידול עצמי הוא חסכוני יותר והוא גם פעילות נהדרת לילדים שיכולים לחזות בסוד הבריאה, בנבט קטן שהופך לצמח ענק ומניב פרי.

אפשר להנביט זרעים שרכשתם במגשי שתילה יעודיים, בכוסיות קוטג' או אף במגרה ישנה שמלתם במצע שתילה אותו ניתן לרכוש במשתלות.

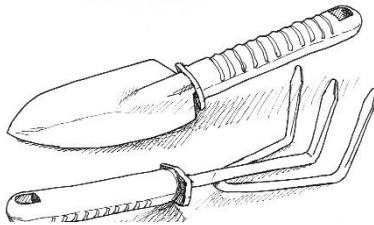
את הזרע זורעים כ-2-1 ס"מ מתחת למצע ודואגים שהמצע יהיה לח אך לא ספוג.

מקמו את מגשי ההנבטה בצל עד הוצאת עלים ראשונים, ואז יש העבירם למקום עם כמה שעות אור שמש. דאגו לרשום ליד הזרעים מה הנבטתם.

עם הוצאת עלים שניים, הצמח מוכן להעברה לאדמה. שילפו את בסיס השורש עם האדמה שסביבו בעדינות, בעזרת סכין חמאה שתדחפו אל מתחת לשורשים שלו.

כלי עבודה

בזמן שאתם מחכים לנבטים שיגדלו ויתחזקו, זה לוקח כמה שבועות, הכינו את כלי העבודה והחומרים. רכשו כלי עבודה איכותיים שילוו אתכם לשנים רבות כלי העבודה הבסיסיים הם:

מעדר- להפיכת האדמה ובניית ערוגות
את חפירה – להעברת אדמה בצורה נוחה
כף שתילה – לצורך הכנת גומות שתילה
כפפות גננים – הגנה על הידיים שלנו
מזמרה – גיזום וקטיף נכון

מנקב חורים בצינור טפטפת – הכנת חור לנעיצת טפטפות (אתייחס בהמשך)
מסור עץ חי – לבעלי עצים לצורך גיזום ענפים.

כמובן שיש עוד כלים רבים יעודיים שיכולים להקל על העבודה כגון מגרפה, קלשון, אתים שונים, מקלטרות ועוד, אך לדעתי לא חייבים אותם מההתחלה.

חומרים

חלק מחומרי הגלם שיעזרו לכם בפיתוח הגינה זמינים סביבנו ורק צריך לפקוח עיניים ולחפש אותם. חלק תוכלו לאסוף או לייצר בעצמכם וחלק יש לרכוש. אז הנה רשימה של חומרים שרצוי שיהיו לכם בגינה.

קומפוסט – חומר אורגני מפורק המשפר את תכונות הקרקע ובכך את כושר הצימוח של הצמחים. ניתן לקנות בזול שקים בכל משתלה. ההמלצה היא לקנות קומפוסט אורגני לשנה יש להוסיף סביב העצים ולערוגות.

בולי עץ עבים – לבולי עץ בגינה יש שימושים רבים: ניתן לתחום בעזרתם ערוגות, לפזר בשטח כבית גידול לחרקים מועילים, פריט אסטתי וטבעי בגינה ועוד. הרבה פעמים ניתן לאסוף ברחוב בולי עץ מעצים שנכרתו. עלים יבשים – גם לעלים יבשים יש שימושים רבים בגינה האורגנית. הם משמשים לחיפוי האדמה והגנה עליה, ליצי רת קומפוסט, ולבנייה של ערוגת שכבות (אזכיר בהמשך). גם עלים יבשים ניתן למצא ברחוב, בעיקר בעונת הסתיו, לעיתים אף ארוזים כבר בשקיות זבל, מוכנים לאיסוף. אפשר כל סוג עלים פרט לעלי אקליפטוס שמעכים נביטה.

סלעים יפים – מסלעים יפים, ועדיף מקומיים, ניתן ליצור מסלעות, לתחום ערוגות ולתת לגינה מראה טבעי. מסלעות יכולות להיות קטנות מאוד בהן ניתן לשתול צמחי תבלין ולמשוך חרקים מקומיים שיעזרו בהדברה ביולוגית. מסלעים שטוחים ניתן ליצור שביל דריכה.

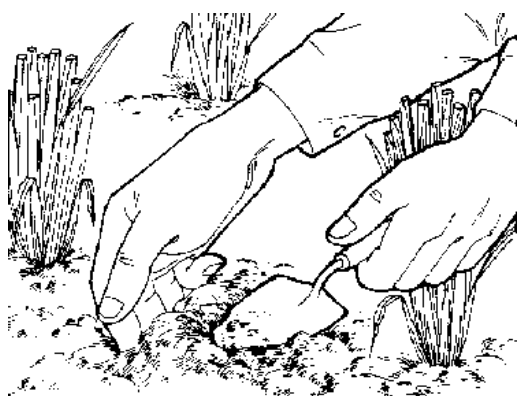

כפות תמרים יבשות – חומר גלם נהדר ליצירת שכבת הניקוז התחתונה בערוגת השכבות. ניתן למצוא הרבה לאחר חג סוכות.

רסק יער/ גזם – רסק יער או גזם הוא החומר שנוצר לאחר ריסוק במכונות ריסוק של עץ ביערות קק"ל או גזם עירוני (בהתאמה). הריסוק מבוצע ע"י קבלנים, ולפעמים ניתן למצא ערמות כאלו או לרכוש מהקבלנים (כמויות גדולות) או במשתלות (כמויות קטנות). רסק העץ הוא חיפוי אדמה מעולה שבונה אדמה פוריה לאורך זמן. הוא מחזיק זמן רב יותר מחיפוי מעלים יבשים ולדעתי גם אסטתי יותר.

בדיקת אדמה

רגע לפני שאתם שותלים באדמה או בונים ערוגות רצוי להכיר מעט את תכונותיה. האדמה מספקת לצמח מנרלים ומים, ומאפשרת לשורשיו להתבסס. אם האדמה תהיה מהודקת מדי,

ענייה במנרלים או יבשה הצמחים פשוט לא יצליחו לגדול כראוי. ולכן עליכם לאפיין אותה ברמה בסיסית. הסתכלו על 20 ס"מ העליונים בלבד של האדמה ובדקו את תכונותיה הבאות:

- בדקו אם האדמה דחוסה או אוורירית ע"י דחיפת כף חפירה. אם קשה לדחוף את הכף, אז האדמה מהודקת מדי ויש לאווררה
- דיחפו אצבע פנימה לעומק כמה ס"מ. צריך להרגיש שהאדמה לחה, עדיף לעשות זאת באזור בית השורש של הצמח. בהתאם יש לתגבר השקייה באזור זה.

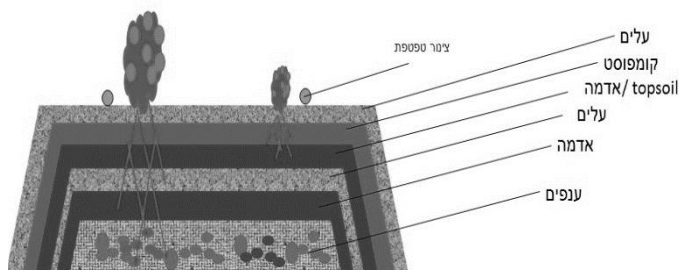

- קחו חופן של אדמה כשהיא לחה. האם יש לה ריח של "אחרי הגשם"? אם כן, האדמה שלכם עשירה בפעילות חיידקית וזה טוב. אם לא, יש שיטות להעשיר את האדמה באורגניזמים מועילים. וזה משהו שתכירו בשלבים מתקדמים יותר.
- רצוי להעריך את כמות החומר האורגני בה. הייתי מסתפק בהערכה של מעט או הרבה. ניתן להעריך ע"י כך שתנסו לזהות שאריות של עלים, שורשים, ועצמים בלתי מזוהים שהם מעבר לרכיב הפירורי/החולי של האדמה. קל לראות שבאדמת חמרה פשוטה אין הרבה חומר אורגני. ואז יש להוסיף לה כמה שיותר חומר אורגני כגון קומפוסט, חיפוי מעלים יבשים או רסק יער ועוד.

ערוגות

ערוגה זו בעצם גינה קטנה, מטופחת וממוקדת לשטח מסויים. יש סוגי ערוגות רבים, אך ניתן להגיד שהערוגות הטובות ביותר הן אלו שמקיימות את הדברים שבדקתם באדמה שלכם בצעדים הקודמים: מאווררת, מחזיקה לחות, עשירה בחומר אורגני והקרקה בה מחופה ומוגנת. דבר נוסף החשוב בערוגה, זה שהיא תחומה ומוגנת מדריכה, אחד הדברים שפוגעים הכי הרבה באדמה שלנו זה דחיסה

באמצעות דריכה חוזרת על אותו אזור. ולכן דבר ראשון, תחמו אותה באמצעות בולי עץ, סלעים, חבלים ועוד. אני הייתי ממליץ לכם לבנות כערוגה שמורכבת משכבות שונות של חומר אורגני, אדמה וקומפוסט. היא פעילות מהנה לבצע ביחד עם חברים או ילדים. ניתן בקלות למצוא באינטרנט מדריכים להקמתה. אך אפשר גם להסתפק באזור תחום, בו ערבבתם את האדמה עם קומפוסט (10 ליטר ל 1 מ"ר) וחיפתם את הערוגה בעלים יבשים.

ערוגת שכבות

שתילה נכונה ומגוונת

ולאחר שיש לכם ערוגה מוכנה לשתילה, ושתילים שהנבטתם אתם מוכנים לדבר האמיתי – שתילת ירקות! לראות את השתילונים הקטנים הופכים בעזרת אוויר, אור שמש, ומנרלים לירקות טעימים ועסיסיים. אותי זה תמיד מפתיע מחדש, ובטח יפיע גם את ילדכם. חשבתם פעם איך גבעול עדין כל כך, מזין אבטיח ענקי?! מדהים! כמה דגשים לשתילה מוצלחת:

- בעזרת כף השתילה, חיפרו גומחה קטנה וטמנו את השתיל. הדקו את האדמה בעזרת שתי ידיים מהצדדים לכיוון בית השורשים. דאגו שלא ישאר כיסי אוויר סביב השורשים והשקו מיד במים.

- מרווחי שתילה מומלצים: שורשים (גזר, קולורבי)- 50 ס"מ, עלים לסלט (חסר פטרוזליה) – 10 ס"מ, ראשי פריחה (כרוב, ברוקולי)- 30 ס"מ, דלועים (מלון, קטלף) – 40 ס"מ
- שלבו צמחי תבלין בערוגה שיתמכו בגדילת הירקות. ימשכו מאביקים, ידחו מזיקים, ויגדילו את המגוון הביולוגי.
- שחקו עם מישורי גדילה שונים: צמחים גבוהים ונמוכים, צמחים מטפסים ומתפרשים, עצים ושיחים סביבם ועוד

נסו ליצור חברות צימוח כמו שיש בטבע. למדו מהנסיון וחזרו על הצלחות.

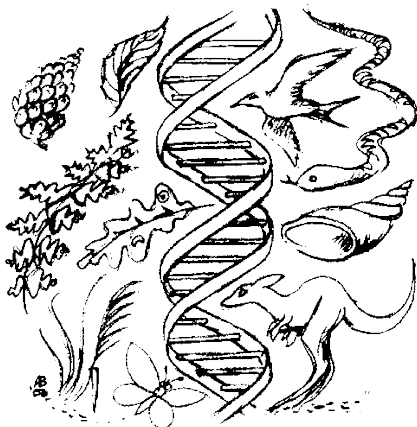
מערכת השקייה

אוויר יש, שמש יש, אדמה פוריה יש, ועכשיו נשאר רק לדאוג למים. הפתרון הטוב ביותר לצמח הוא מערכת טפטוף אוטומטית. השקייה בצינור אינה מומלצת מכיוון שמהדקת את הקרקע, לא ממוקדת ולכן מעודדת מזיקים ועשבים שוטים, והכי גרוע- מתבססת על הזיכרון שלנו. מחשב השקייה קו-אחד עם צינורות טפטוף אינם הוצא גדולה ומחזיקים שנים רבות. מקמו את חורי הטפטפות ליד בסיס של כל צמח. בעצם עדיף קודם להתקין את הטפטפות ורק אז לשתול את הצמחים ליד מקור הטפטוף. אני ממליץ לקנות "צינור עיוור" שאין בו חורים ולנעוץ בו טפטפות נעיצה במקום הרצוי. אני פחות ממליץ על צינור עם טפטפות שכבר בנויות בו במרווחים קבועים (15 עד 50 ס"מ). את החורים בכינו בעזרת מחורר יעודי. את צינור ההשקייה מצמידים לקרקע בעזרת "ח" מברזל שניתן לרכוז במשתלות.

עצים נשקה בעזרת הנחת טפטפת מסביב לעץ. קוטר העיגול צריך להיות גדול כמו נוף העץ, ובטח לא צמוד לגזע.

הגדלת המגוון הביולוגי

מגוון ביולוגי הינו מושג שמשמעותו כמה סוגי אורגניזמים (צמחים ובע"ח) יש בגינה שלכם. רצוי שכמו בטבע, המגוון יהיה גדול. ככל שאוכלוסיית הצומח והחי תהיה מגוונת יותר הגינה תהיה עמידה יותר למחלות ותזמן אליה חרקים מועילים. כשאני אומר חי, אני מתכוון ליונקים גדולים, קנגרו או חיות טורפות אלא לחרקים ותולעים שיש באדמה, ציפורים שמבקרות בגינה ואף מכרסמים ולטאות מזדמנים. ניתן בשיטות פשוטות לזמן מבקרים אלו בכדי שיוסטו את אוכלוסיית המזיקים בגינה.

אז איך ניתן להגדיל את מגוון החי והצומח בגינה:

- שלבו צמחי בר אשר ימשכו חרקים מועילים לגינתנו (חוטמית זפנית, בורג', סרפד, חובזה, קורנית, אזוב ועוד)
- צרו בתי גידול לחרקים כגון מסלעה קטנה, בולי עץ המונחים על הקרקע, חיפוי עלים יבשים שמקיים אוכלוסיית פטריות וחידקים ועוד.

- שתלו צמחים עם פריחה נאה שימשכו דבורים ופרפרים ואף ציפורים
- בריכה קטנה או קערת מים ימשכו ציפורים ושפיריות שטורפים חרקים
- שלבו צמחיית ארץ ישראל מקומית: עצים, שיחים וצמחי תבלין

סיכום:

אז בהצלחה, יש לכם כאן את הצעדים הבסיסיים (ואף מתקדמים יותר) לגדל בעצמכם ירקות בצורה טבעית ואורגנית.

גם אם תבצעו חלק מהפעולות, אני מבטיח לכם שתראו שיפור משמעותי באיכות וכמות הירקות שלכם.

זכרו: בכדי להצליח בגידול ירקות צריך שתיל איכותי, אדמה פוריה, מספיק שעות שמש והשקייה מתאימה.

מעניין אתכם לדעת עוד? רוצים לצפות בסדרה בת 3 סרטונים הנותנת לכם כלים להעלות את פוריות האדמה, לשלב נכון צמחים ולצמצם את כמות המזיקים בגינה?

מוזמנים [להכנס לקישור](#).

בהצלחה

איתמר ויסמן

איתמר

